

De geboortegrond van Lohengrin

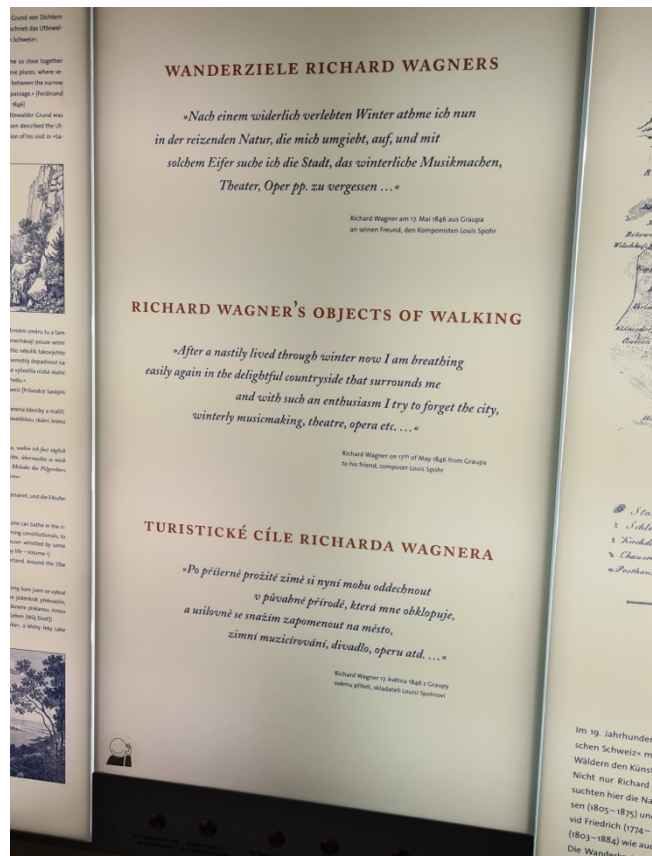
'Gott sei Lob, ich bin auf dem Lande, drei Stunden von Dresden, in der reizendsten Gegend von der sächsischen Schweiz, und lange wieder an, als Mensch und Künstler aufzuatmen! (...) Ich wohne in einem gänzlich unentweihten Dorfe, ich bin der erste Städter der sich hier eingemietet hat. (...) Ich laufe, liege im Wald, lese, esse und trinke, und suche das Musikmachen gänzlich zu vergessen.'

Minze bij de Weg

Deze woorden schreef Richard Wagner op 21 mei 1846 aan Karl Gaillard in Berlijn. Wagner was moe, moe van zijn taak als Kapellmeister aan de hofopera van Dresden. Moe van al het gedoe dat zo'n baan met zich meebrengt, moe van de tegenwerking die hij ondervond bij zijn pogingen het theater te vernieuwen. Hij had behoefte aan rust en natuur en vertrok voor een dikke twee maanden naar het plaatsje Graupa. Waarom Graupa? Volgens de overlevering omdat de 'Altdeutsche Semmeln', broodjes dus, die de bakker van Graupa op de weekmarkt in Dresden verkocht bij Wagner zo in de smaak vielen, dat hij in die omgeving wel een paar weken wilde doorbrengen. Waar of niet waar, wie zal het zeggen. In ieder geval is er op vijftig meter van het pand waar Wagner in 1846 samen met echtgenote Minna Planer een dikke twee maanden verbleef nog steeds een bakker gevestigd. Of zijn broodjes ook nu nog lekker zijn kon uw verslaggever niet controleren. Het was zondag en de winkel was dicht.

Boerenhofstede

Wagner kwam in de omgeving tot rust. Hij wandelde veel en hij begon met de muzikale schetsen van *Lohengrin*. Het idee van de opera was al eerder ontstaan. Zijn herinneringen aan Graupa en omgeving waren zo goed dat hij er in september 1881 samen met Cosima en de kinderen Eva en Siegfried nog een keer langs ging. Wagner betrok twee kamers op de eerste verdieping van een boerenhofstede, een woonkamer en een slaapkamer. Het gebouw was vermoedelijk in de zeventiende eeuw gebouwd en het was sinds 1654 in het bezit van de familie Schäfer. Het was sindsdien van familielid op familielid overgegaan. Een doodgewoon huis was het, een normale zij

'Wanderziele' die Wagner schreef aan zijn vriend Louis Spohr

Beeld van de zitkamer

het grote boerenwoning. Maar zoals het gaat met huizen waar ooit iemand heeft gewoond die later beroemd is geworden, zo'n pand krijgt een bijzondere status. Bewonderaars willen in de voetsporen van hun idool treden.

Met de boerenwoning in Graupa ging het niet anders. Wagner was eind negentiende eeuw een beroemdheid geworden en dus moest er iets gebeuren met het huis in Graupa. Op initiatief van de beeldhouwer Gustav Adolph Kietz werd in 1894 een plaquette op het huis aangebracht, die eraan herinnerde dat Wagner hier de eerste muziek voor Lohengrin had geschreven. Kietz was een vriend van Wagner uit diens tijd in Dresden.

Dertien jaar later, de familie Schäfer had het huis intussen verkocht, richtte ene Prof. Dr. Max Gaßmeyer de 'Vereniging tot behoud van het Lohengrinhuis in Grootgraupa' op. In de door Wagner bewoonde ruimtes werd op 22 juli 1907 het eerste Wagnermuseum ter wereld opgericht. Gaßmeyer bracht er zijn eigen Wagnerverzameling in onder. Het gebouw kreeg de naam Lohengrinhaus.

Museum, school, hoofdkwartier

Het zou het begin zijn van een wisselvallige geschiedenis als museum. De eerste periode duurde tien jaar. In 1917 werd het gebouw een school. De huur van de vereniging werd opgezegd en de inhoud van het museum verhuisde naar het werkadres en de woning van Gaßmeyer.

In 1928 kwam het huis, dat geleidelijk in verval was geraakt, te koop. De beeldhouwer Guhr wilde het graag kopen maar had onvoldoende middelen. Guhr was de maker van het Wagnermonument in de Liebethaler Grund; zie elders in dit nummer.

In 1933 werd in Graupa een Richard Wagnervereniging opgericht. Doel was de herinnering aan Wagners verblijf in Graupa en de collectie van Gaßmeyer te behouden. Dat initiatief had succes, vooral door de inspanningen van penningmeester Sizzo Stief. Stief was ook de man die ervoor zorgde dat er in de omgeving een Wagnermonument was gekomen. In 1935 werd de onderste verdieping van het Lohengrinhuis tot gemeentehuis omgebouwd en op de eerste verdieping werd opnieuw een klein Wagnermuseum gevestigd.

Na de oorlog dreigde het museum opnieuw ten onder te gaan. In 1945 werd de leiding van de plaatselijke Sovjetroepen tijdelijk in het Lohengrinhuis ondergebracht. De inhoud van het museum dreigde te worden weggegooid, maar kon op de valreep worden gered door 'Heimatsforscher' Emil Pfanne. Na vertrek van de Sovjets werden er onder andere vluchtelingen ondergebracht. Later werd het gebouw opnieuw een school.

Pas in 1952 keerde Wagner in bescheiden mate terug. In dat jaar werd één kamer ingericht als museum, een jaar later kwam er een kamer bij. Maar het duurde tot 1981 voor het hele gebouw als 'Wagnerstätte' in gebruik werd genomen. In 1982 werd de vaste tentoonstelling *Richard Wagner en Dresden* geopend. Wolfgang Wagner kwam er in 1985 op bezoek.

Richard-Wagner-Stätten

In 1998 moest een deel van het gebouw worden gesloten vanwege de bouwtechnisch slechte staat. De gemeente Graupa had te weinig geld om iets te doen, maar geluk bij een ongeluk: in 1999 werd Graupa ingelijfd door het veel grotere Pirna.

Dat leverde slagkracht op en ruimere financiële mogelijkheden. Pirna besloot de zaken grondig aan te pakken en de herinnering aan Wagner te gebruiken om een cultureel centrum op te richten. Goed voor de cultuur, goed voor het toerisme. In 2001 werd besloten het nabijgelegen leegstaande jachtslot en het Lohengrinhuis uit te bouwen tot de Richard-Wagner-Stätten Graupa. Het Lohengrinhuis moest zoveel mogelijk in oude staat worden hersteld, in het jachtslot moest een modern museum komen.

Dat had nog wel wat voeten in de aarde. Na een grondige sanering kon het museum in het

Lohengrinhuis in 2009 worden heropend. Op de bovenverdieping kwamen twee stipendiatenwoningen en er was een kleine zaal voor activiteiten. In dat jaar werd ook begonnen met de bouw van het Wagnermuseum in het jachtslot. Dat werd in 2013 geopend.

Tegenwoordig

Het Lohengrinhaus is nu een bescheiden museum. Op de eerste verdieping kunnen twee kamers worden bezocht die zijn ingericht zoals Wagner ze moet hebben gekend. Op de begane grond is een tentoonstelling over Lohengrin. Ook is de mediatheek van de Richard-Wagner-Stätten Graupa er gevestigd.

Het echt Wagnermuseum is gevestigd in het jachtslot dat tweehonderd meter verderop ligt. Dat biedt op twee verdiepingen een ruime blik op het leven en werk van Wagner. Wat het leven betreft ligt de nadruk op zijn periode in Saksen. Het gaat vooral om Dresden en Leipzig. Verder wordt er uitvoerig ingegaan op alle aspecten van Wagners werk. Denk bijvoorbeeld aan zijn theatrale kant en het invoeren van nieuwe instrumenten, zoals de Wagnertuba. Ook is er een ruimte voor tijdelijke tentoonstellingen. Het museum is technisch gezien up-to-date. Wie alle knoppen en toetsen wil proberen is zeker een uur zoet.

In de bijbehoren concertzaal met tweehonderd stoelen worden regelmatig concerten gegeven. Ook is er een maandelijks lezing. In 2014 gingen die onder meer over onderwerpen als Wagner en geld, Wagners dieren, Wagner en de godsdienst en, onvermijdelijk, Wagner en het jodendom.

Een bezoek aan het museum en het Lohengrinhaus kan goed gecombineerd worden met een wandeling naar het Wagnermonument enkele kilometers verderop.

Uitvoerige informatie is te vinden op <https://www.wagnerstaetten.de>.

Een Wagnertuba en een klassieke hoorn

Het fris opgemaakte bed van Wagner